

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ “КИРИЛО ТРАНКВІЛІОН СТАВРОВЕЦЬКИЙ – ПРОПОВІДНИК СЛОВА БОЖОГО”

23–25 квітня 2015 р. у приміщеннях гуманітарного та філософсько-богословського факультетів Українського Католицького Університету у Львові, а також в Унівській Святоуспенській Лаврі (Перемишлянський р-н Львівської обл.) проходили засідання секцій, круглих столів і презентацій у межах унікального міждисциплінарного форуму, у центрі якого опинилася постать відомого, але маловивченого діяча раннього українського бароко (літературознавча парадигма), “першого українського національного відродження” (історична парадигма, за М. Грушевським) чи “руського культурно-релігійного відродження” (богословська парадигма) Кирила Транквіліона Ставровецького. Літературний спадок отця Кирила становлять його посібник “Зерцало богословія” (1618), збірка проповідей “Евангеліє Учительное” (1619) і компендіум паренетичних віршів та прозових повчань “Перло многоцінне” (1646). Проблематика цих етапних творів і постать їхнього автора об’єднали в межах спільної фахової бесіди учасників Міжнародної конференції “Кирило Транквіліон Ставровецький – проповідник Слова Божого” з різних галузей гуманітаристики: історії, літературознавства, мистецтвознавства, бібліотекознавства, філософії, богослов’я, мовознавства, музикології тощо. Ініціаторами й організаторами конференції стали кафедра української літератури імені академіка М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка, гуманітарний і філософсько-богословський факультети Українського Католицького Університету, Український Вільний Університет (Мюнхен, Німеччина) та видавництво “Свічадо” (Львів). Отже, традиційні міжнародні наукові форуми, які впродовж останнього десятиліття збирає програма “Львівська медієвістика” під орудою професора кафедри української літератури імені академіка М. Возняка ЛНУ *Богдани Криси*, здобули своє продовження у співпраці з навчально-дослідною програмою “Київське християнство та унійна традиція” Українського Католицького Університету.

У передмові до програми конференції її організатори (о. *Роман Завійський*, *Б. Криса*, *Я. Мельник*, *Д. Сироїд*, *І. Скочиляс*, *Г. Теслюк*, *Т. Шманько* й *А. Ясіновський*) зазначили, зокрема, що “усі три книги Кирила Ставровецького побудовані навколо одних і тих самих богословських та морально-етичних проблем сучасного йому світу. Вони увиразнюють характерні й багатогранні співвідношення між богословськими, риторичними й літературними інтерпретаціями цих проблем у їхньому традиційному і новаторському вимірах. Трансцендентність, що у творах Ставровецького межувала з іманентністю, розгорталася в ситуативну емоційну картину вибору життєвих повсякденних стратегій, а своєрідний поведінковий канон поставав у живому процесі співтворення “високого” і “прикладного” богослов’я Київської Церкви. Твори Кирила передрукували і переписували впродовж декількох століть після його смерті. Однак життєвий шлях і творча спадщина Ставровецького все ще недостатньо вивчені. Збережені архівні документи чекають на повне й виснажене дослідження, верифікацію дотеперішніх відомостей, нерідко обтяжених полемічним дискурсом, оскільки діяльність о. Кирила і його твори викликали жваве обговорення в церковних колах, навіть поза межами Київської митрополії”. Варто окремо зазначити, що, сказати б, “живою” спонукою до наукової актуалізації постаті і спадку Кирила Транквіліона Ставровецького став вихід у світ у 2014 р. (видавництво “Свічадо”, Львів) унікального видання – його “Учительного Евангелія” в перекладі сучасною українською мовою, який здійснили *Б. Криса*, *Д. Сироїд* і *Т. Трофименко*. У вересні 2014 р. це видання здобуло спеціальну відзнаку Форуму видавців у Львові, а у програмі конференції особливе місце було відведено її презентації.

Загалом відбулося шість засідань секцій (панелей) Міжнародної наукової конференції “Кирило Транквіліон Ставровецький – проповідник Слова Божого”. Відкрило роботу форуму 23 квітня засідання “Східне християнство та релігійна культура в добу раннього українського бароко”. Його модератором стала *Б. Криса* (Львів), а дискусантами виступили *В. Ададуров* (Львів), *М. Кучинська* (Познань, Польща) та *Л. Тимошенко* (Дрогобич). Доповіди декана гуманітарного факультету Українського Католицького Університету *І. Скочиляса* (“Київська митрополія і руське культурно-релігійне оновлення останньої чверті XVI першої половини XVII століть”), архієпископа *І. Ісіченка* (владика, на жаль, не зміг прибути до Львова з Харкова, але надіслав текст свого виступу, який було озвучено) (“Перло многоцінне” Кирила Транквіліона Ставровецького як феномен української барокової релігійної культури”) та *В. Ченцової* (Париж) і *А. Ясіновського* (Львів) (“Грецька культурна спадщина на українсько-білоруських землях та у Московській Русі на переломі XVI–XVII століть”) були покликані навести міждисциплінарні мости порозуміння між учасниками конференції та створити своєрідну координатну площину для майбутніх дискусій про постать отця Кирила і його добу. Ці виступи викликали жваве обговорення і немовби “запрограмували” атмосферу невимушеного, але фахового спілкування впродовж цілої конференції.

Засідання другої секції “Тексти і контексти Кирила Транквіліона Ставровецького”, яке модерувала *Я. Мельник* (Мюнхен), умістило дві доповіді, що цілком відповідали запланованому тематичному наповненню цієї панелі: “Проблема авторства в Кирила Транквіліона Ставровецького” *Б. Криса* та “Кирило Ставровецький у діалозі з Європою: засадничі аксіологічні категорії” *М. Кучинської*. Дискусанти *Г. Павленко* (Київ) і *О. Вінниченко* (Львів) наголосили на важливості широкого погляду на літературне життя раннього українського бароко в контексті реформацийних і постреформацийних процесів та культурного процесу в тогочасній центральній Європі.

Засідання третьої секції “Богослов’я Кирила Транквіліона Ставровецького” відкрив привітальним словом Архієпископ і Митрополит Львівський Української Греко-Католицької Церкви *Ігор Возьняк*, а обов’язки модератора виконав декан філософсько-богословського факультету о. дякон *Роман Завійський*. Програма роботи цієї панелі об’єднала доповіді богословів і літературознавців, котрі висвітлювали окремі богословські та символічно-поетикальні концепти отця Кирила згідно з науковими засадами кожної своєї ділянки знань. *Т. Шманько* (Львів) виголосив доповідь на тему “Есхатологія Кирила Транквіліона Ставровецького”; о. *Михайло Лесів* (Львів) сформулював тему свого виступу як “Христос – прототип особового зростання християнина в гоміліях Кирила Транквіліона Ставровецького”; о. *Олег Гірник* (Львів) поєднав богословський і літературознавчий дискурси в доповіді “Перло многоцінне”: богослов’я як феноменологія поетичного образу”, яка викликала багато запитань до промовця та своєрідну міждисциплінарну дискусію. Окремим поетикальним питанням присвятили свої виступи доктори філологічних наук із Києва *Г. Павленко* (“Протиставлення двох прсторів у “Зерцалі богослов’я” Кирила Транквіліона Ставровецького”) та *Ю. Пелешенко* (“Плач Богородиці в Кирила Транквіліона Ставровецького: джерела, особливості поетики”). Дискутанти секції *Б. Крива*, о. *Олег Кіндій* (Львів), *А. Новак* (Краків, Польща), *Н. Сиротинська* (Львів) наголосили на потребі об’єднання зусиль фахових філологів, богословів, музикознавців для успішного вивчення творчої спадщини й отця Кирила, і цілої низки його сучасників, чия діяльність, окрім усього іншого, формувала фундамент християнства київської традиції в його православному й унійному вимірах.

Четверте засідання (24 квітня) об’єднало дві мовознавчі й одну музикознавчу доповідь, а тому його тему було сформульовано, як “Лінгвістичні та музикологічні аспекти вивчення спадщини Кирила Транквіліона Ставровецького”. За модерування *Д. Сироїд* (Львів) із ґрунтовними та проблемними доповідями, що виїшли далеко за межі творчої спадщини отця Кирила, виступили *Г. Войтів* (Львів) (“Творча спадщина Кирила Транквіліона Ставровецького в корпусі “Історичного словника української мови”), *Т. Висоцька* (Львів) (“Мова творів Кирила Транквіліона Ставровецького”) та *Ю. Ясіновський* (Львів) (“Спів і музичні концепти в Учительному Євангелії 1619 року”). Мистецтвознавець *В. Александрович* (Львів) спробував розширити межі барокового літературного тексту до охоплення не лише музичного, а й інших видів мистецтва.

Модератор *Т. Шманько* відкрив п’яте засідання, присвячене суто літературознавчим питанням, яке мало назву “Кирило Транквіліон Ставровецький: у пошуках парадигми”. Програму цієї панелі сформували доповіді *Я. Мельник* (“Агіографічні мотиви в Учительному Євангелії Кирила Транквіліона Ставровецького”), *Н. Федорака* (Львів) (“Машкара співця “Пісні вдячної при банькетах панських”) і *Д. Сироїд* (“Агіологія Кирила Транквіліона Ставровецького”). Усі вони викликали зацікавлене обговорення, до якого долучилися й офіційні дискутанти *Н. Хобзей* (Львів) і *Р. Голик* (Львів), і колеги доповідачів, зокрема, о. *Олег Гірник* і *М. Кучинська*.

Шосте, заключне, засідання конференції було присвячене постаті отця Кирила саме як проповідника Слова Божого. Темою цієї секції (модератор *А. Ясіновський*) стали “Топоси і модуси проповідництва Кирила Транквіліона Ставровецького”, а з доповідями виступили *А. Новак* (“Традиційні теми для капелянів у Євангелії учительному Кирила Транквіліона Ставровецького: тривання та зміна”), *О. Максимчук* (Київ) (“Амбівалентність хреста: концепт двох любовей у пасійній проповіді Кирила Транквіліона Ставровецького”) й *О. Матушек* (Харків) (“Надгробні повчання українських проповідників XVII століття”). Кожна з доповідочок глибоко розкрила окремі аспекти тематики, проблематики та поетики й отця Кирила як “казнодій”, і низки інших проповідників XVII–XVIII ст. На важливості цього широкого контексту й на потребі поєднання тогочасного гомілетичного досвіду з актуальною ситуацією із проповідництвом і проповідниками в сучасній Українській Церкві насамперед наголошували й дискутанти о. *Андрій Олійник* і *Ю. Татяніна* (Львів).

Підсумковий круглий стіл “Кирило Транквіліон Ставровецький та його спадщина: перспективи досліджень” провів *Ігор Скочиляс*, який надав слово модераторам усіх секцій, а також низці інших учасників конференції. Усі вони високо оцінили рівень проведеного наукового заходу, висловивши побажання, щоби “сопричасна” діяльність програм “Львівська медієвістика” і “Київське християнство та унійна традиція” тривала і приносила конкретні наслідки. А першим із них має стати вихід друком конференційного збірника доповідей, який заплановано видати до кінця 2015 р.

Назар Федорак
м. Львів

Отримано 8 травня 2015 р.

